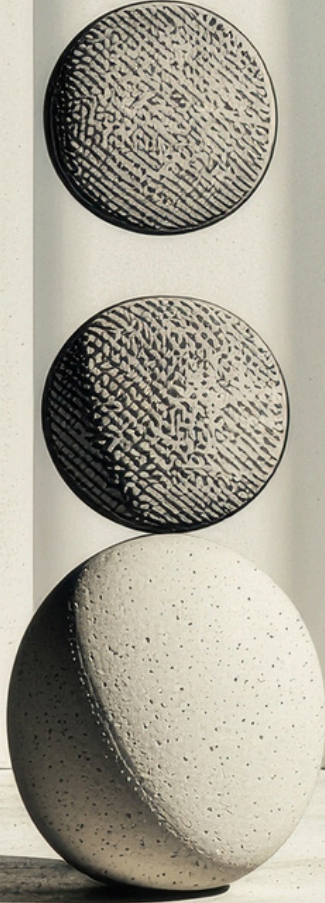

ZİHİN, DAVRANIŞ VE TOPLUM: PSİKOLOJİ ARAŞTIRMALARI

- ÖĞRENME-BİLİŞSEL-BİYO-DENEYSEL PSİKOLOJİ-

Editör
Prof. Dr. Hamit COŞKUN

ZİHİN, DAVRANIŞ VE TOPLUM: PSİKOLOJİ ARAŞTIRMALARI

- ÖĞRENME-BİLİŞSEL-BİYO-DENEYSEL PSİKOLOJİ-

Editör

Prof. Dr. Hamit COŞKUN

ZİHİN, DAVRANIŞ VE TOPLUM: PSİKOLOJİ ARAŞTIRMALARI

- ÖĞRENME-BİLİŞSEL-BİYO-DENEYSEL PSİKOLOJİ-

Editör

Prof. Dr. Hamit COŞKUN

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI SERTİFİKA NU/
Certificate Number: 82658

ISBN: 978-625-5036-02-5

DOI: 10.5281/zenodo.23476821

Kapak-Dizgi/Cover-Design:

Umay Yayınevi

Kütüphane Kartı/Catalog in Publication

1. Baskı, Umay Yayınevi, iv+192 sf., dizin yok, kaynakça var, ek görseller var, Samsun, 2026; 1st Edition, Umay Publishing House, iv+192 pages, no index, bibliography included, images included, Samsun, 2026

Anahtar Kelimeler/Key Words

1. Öğrenme-Bilişsel-Biyo-Deneysel Psikoloji, 2. Psikoloji Araştırmaları, 3. Zihin, 4. Davranış, 5. Toplum

Redaktör/Redactor:

Bahtı Gül KARTAL

Baskı-Cilt / Printing and

Binding: Saytek Dijital
Matbaacılık Sanayi ve
Ticaret Limited Şirketi

Matbaa Sertifika No/
Printing House Certificate
No.: 82296

Web Sitesi/ Web Page:

<https://umayyayinevi.com>

E-posta/Contact:

umayyayinevi@gmail.com
iletisim@umayyayinevi.com

Adres/Address:

55270, Atakum/Samsun/
Türkiye

Kitabın bütün yayın hakları Umay Yayınevi'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kitabın bütünü benzerlik ve yapay zekâ tespit yazılımıyla taranmıştır. Çalışmaların bütün hukukî sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir. All publication rights to this book belong to Umay Publishing House. Without written permission from the publisher, except for academic studies and promotional activities where the source is clearly indicated, the book may not be quoted in part or in whole; it may not be copied, reproduced, or published in any printed or digital medium. The entire book has been scanned using similarity and ai detection software. All legal responsibility for the chapters rests with the authors.

Atıf/Cite: Coşkun, H. (Ed.) (2026). Zihin, davranış ve toplum: Psikoloji araştırmaları -öğrenme-bilişsel-biyo-deneysel psikoloji-. Umay Yayınevi.

ÖN SÖZ

Psikoloji, insanın zihinsel süreçlerini ve davranışlarını bilimsel yöntemlerle anlamaya çalışan, yeni araştırma bulguları ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda sürekli kendini yenileyen bir bilim dalıdır. İnsanların nasıl öğrendiği, bilgiyi nasıl işlediği, geçmiş yaşantılarını nasıl hatırladığı, duygularının kararlarını nasıl etkilediği ve çevreleriyle nasıl etkileşim kurduğu, psikolojinin temel araştırma soruları arasında yer almaktadır. Bu sorulara yanıt aramak, yalnızca insan davranışlarının görünen yönlerini incelemeyi değil, davranışların altında yatan bilişsel, biyolojik ve duygusal mekanizmaları da anlamayı gerektirmektedir. Bu nedenle öğrenme, bilişsel psikoloji, biyolojik psikoloji ve deneysel psikoloji alanları, insan zihninin işleyişini açıklamada birbirini tamamlayan bilimsel yaklaşımlar sunmaktadır.

“Zihin, Davranış ve Toplum: Psikoloji Araştırmaları – Öğrenme-Bilişsel-Biyo-Deneysel Psikoloji” adlı bu eser, insan zihninin ve davranışlarının farklı yönlerini güncel araştırmalar ışığında ele alan bilimsel çalışmaları bir araya getirmektedir. Kitabın temel amacı, öğrenme, bellek, dikkat, algı, duygu, karar verme ve problem çözme gibi psikolojik süreçleri kuramsal açıklamalar ve deneysel bulgular çerçevesinde değerlendirmek; bu süreçlerin bireysel farklılıklar, yaşlanma, toplumsal etkileşimler ve teknolojik gelişmelerle nasıl ilişkilendiğini ortaya koymaktır.

Eserde öncelikle insanın zamanla kurduğu ilişkinin bilişsel boyutları ele alınmaktadır. Özellikle yaşlılık döneminde zaman algısının nasıl değiştiği, dikkat ve bellek süreçleriyle nasıl etkileştiği ve psikolojik iyi oluşla hangi yönlerden ilişkili olduğu incelenmektedir. Belleğin yalnızca geçmişte yaşanan olayların depolandığı bir sistem olmadığı, aynı zamanda sosyal etkileşimlerden ve hatırlama süreçlerinden etkilenen dinamik bir yapı olduğu da kitabın önemli vurgularından biridir. Toplumsal olayların hatırlanması ve sosyal olarak paylaşılan geri getirmeye bağlı unutma olgusu, bireysel bellek ile toplumsal hafıza arasındaki ilişkinin anlaşılması bakımından dikkat çekici bir tartışma alanı sunmaktadır.

Kitabın diğer bölümlerinde duygu, dikkat ve bellek arasındaki karşılıklı ilişkiler ele alınırken, insanın bilgiyi işleme ve hatırlama biçimlerinin duygusal yaşantılardan bağımsız olmadığı ortaya konulmaktadır. Deneysel psikoloji araştırmalarında bireysel farklılıkların incelenmesi ise yalnızca grup ortalamalarına dayanan değerlendirmelerin ötesine geçilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu yaklaşım, psikolojik süreçlerin bireyler arasında nasıl farklılaştığını anlamak ve araştırma bulgularını daha kapsamlı biçimde yorumlamak açısından önem taşımaktadır.

Öğrenme ve problem çözme süreçlerinin deneysel araştırmalardan meta-analitik sentezlere uzanan bir çerçevede değerlendirilmesi, bilimsel bilginin nasıl biriktiğini ve farklı araştırma bulgularının nasıl bütünleştirilebileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra zihnin ödül sisteminin modern yaşam ve psikolojik iyi oluşla ilişkisinin incelenmesi, davranışlarımızı yönlendiren motivasyonel ve biyolojik mekanizmaların anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle ödül beklentisi, haz arayışı ve davranışların sürdürülmesi gibi süreçlerin ele alınması, biyolojik mekanizmalar ile gündelik yaşam deneyimleri arasındaki bağlantıları görünür kılmaktadır.

Eserde deneysel psikolojinin tarihsel gelişimine ve günümüzde kullanılan araştırma yaklaşımlarına yer verilmesi, psikolojinin bilimsel kimliğinin anlaşılması açısından ayrıca değerlidir. İnsan zihninin ve davranışlarının deneysel yön-

temlerle incelenmesine ilişkin tarihsel birikim, güncel araştırma anlayışının hangi bilimsel temeller üzerinde geliştiğini göstermektedir. Sayıların zihinsel olarak nasıl temsil edildiğini ele alan uzam-sayı ilişkileri ve bu ilişkilerin matematiksel becerilerdeki rolü ise bilişsel süreçlerin gündelik yaşam ve öğrenme performansı ile bağlantısına farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Duygusal karar vermenin nöropsikolojik temellerinin incelendiği bölümde, karar verme süreçlerinin yalnızca akılcı değerlendirmelerden oluşmadığı; duygusal yaşantılar, sinirsel mekanizmalar ve bilişsel işlevlerin etkileşimiyle biçimlendiği ele alınmaktadır. Bu bakış açısı, insan davranışlarını anlamada bilişsel ve biyolojik açıklamaların birlikte değerlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Kitabın güncel tartışma alanlarından birini de dijital dönüşüm ve yapay zekâ teknolojilerinin insan bilişi üzerindeki etkileri oluşturmaktadır. Yapay zekâ araçlarının giderek yaygınlaşması; öğrenme, dikkat, bellek, problem çözme ve karar verme süreçleri açısından yeni fırsatlar ve araştırılması gereken sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu teknolojilerin insanın bilişsel kapasitesini hangi koşullarda destekleyebileceği ve hangi durumlarda yeni güçlükler yaratabileceği sorusu, psikolojinin gelecekteki araştırma gündemi bakımından önem taşımaktadır. Eserde bu konunun ele alınması, psikoloji araştırmalarının yalnızca geçmişten gelen kuramsal birikime değil, günümüzün teknolojik ve toplumsal dönüşümlerine de duyarlı olduğunu göstermektedir.

Bu kitabın öne çıkan özelliklerinden biri, psikolojinin farklı alt alanlarını ortak bir bilimsel çerçevede buluşturmasıdır. Öğrenme, biliş, duygu, bellek ve karar verme süreçleri birbirinden bağımsız yapılar değildir. Bu süreçler, bireyin biyolojik özellikleri, gelişimsel yaşantıları, çevresel koşulları ve toplumsal ilişkileriyle sürekli etkileşim hâlinindedir. Kitapta yer alan çalışmalar, insan zihnini tek bir kuram veya açıklama düzeyine indirgemeden, farklı araştırma yaklaşımlarının sunduğu bilgileri birlikte değerlendirme olanağı sağlamaktadır.

Bilimsel bilginin gelişmesi, mevcut açıklamaların yeniden sorgulanmasını, farklı yöntemlerle elde edilen bulguların karşılaştırılmasını ve yeni araştırma sorularının ortaya konulmasını gerektirmektedir. Bu anlayış doğrultusunda hazırlanan eserin, psikoloji alanında öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrencilerinin bilimsel bakış açılarını geliştirmelerine, araştırmacıların yeni çalışma alanlarını keşfetmelerine ve akademisyenlerin farklı psikolojik süreçler arasındaki ilişkileri değerlendirmelerine katkı sağlamasını diliyorum.

Bu eserin hazırlanmasında bilimsel bilgi birikimlerini, çalışmalarını ve değerli zamanlarını paylaşan tüm bölüm yazarlarına içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca kitabın yayıma hazırlanmasında emeği geçen yayınevi çalışanlarına ve katkı sunan herkese şükranlarımı sunarım.

“Zihin, Davranış ve Toplum: Psikoloji Araştırmaları – Öğrenme-Bilişsel-Biyo-Deneysel Psikoloji” adlı bu eserin, insan zihninin karmaşık işleyişini anlamaya yönelik bilimsel çalışmalara katkıda bulunmasını, yeni araştırmalara ilham vermesini ve psikoloji literatüründe yararlı bir başvuru kaynağı olarak değerlendirilmesini temenni ediyorum.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN

Editör

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ •i

İÇİNDEKİLER •iii

Doç. Dr. Filiz SAYAR

YAŞLILIK DÖNEMİNDE ZAMAN ALGISININ BİLİŞSEL
BOYUTLARI •1

Doç. Dr. Gökhan ŞAHİN

TOPLUMSAL OLAYLARIN HATIRLANMASI VE
“UNUTMADIK” PARADOKSU: SOSYAL OLARAK PAYLAŞILAN
GERİ GETİRMEYE BAĞLI UNUTMA •20

Dr. Öğr. Üyesi Ömer KÖSE

DUYGU, DİKKAT VE BELLEK: ÇİFT YÖNLÜ ETKİLEŞİMLER
ÜZERİNE BİR PERSPEKTİF •32

Dr. Öğr. Üyesi Merve BULUT

GRUP ORTALAMASININ ÖTESİNDE: DENEYSEL
PSİKOLOJİDE BİREYSEL FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ
•48

Dr. Öğr. Üyesi Özge AKGÜL

HAZ PEŞİNDE BİR ZİHİN: ÖDÜL SİSTEMİNİN MODERN
YAŞAM VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞTAKİ ROLÜ •63

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ALTINOK

ÖĞRENME VE PROBLEM ÇÖZME SÜREÇLERİ: DENEYSEL
BULGULARDAN META-ANALİTİK SENTEZLERE •78

Dr. Öğr. Üyesi Nursen DOĞAN

**ZİHİN VE DAVRANIŞIN DENEYSEL OLARAK İNCELENMESİ
TARİHSEL TEMELLERDEN 21. YÜZYIL ARAŞTIRMA
YAKLAŞIMLARINA •105**

Dr. Öğr. Üyesi Merve BULUT

**SAYILARI UZAMDA DÜŞÜNMEK: UZAM-SAYI İLİŞKİLERİNİN
KÖKENLERİ, DEĞİŞKENLİĞİ VE MATEMATİKSEL
BECERİLERDEKİ ROLÜ •148**

Dr. Öğr. Üyesi Selin YILMAZ

**DUYGUSAL KARAR VERMENİN NÖROPSİKOLOJİSİ:
KURAMSAL YAKLAŞIMLAR, SİNİRSEL MEKANİZMALAR VE
KLİNİK BULGULAR •165**

Dr. Öğr. Üyesi Mine İMREN

**DİJİTAL DÖNÜŞÜM FIRSAT MI TEHLİKE Mİ? YAPAY ZEKÂ
ARAÇLARININ İNSAN BİLİŞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ •182**